

VO-Signaal

Wie is verantwoordelijk voor veiligheid?

De school is verantwoordelijk voor de gezondheid en veiligheid van haar werknemers en leerlingen. Maar hoe staat het met personen die geen werknemer van de school zijn, zoals bezoekers of medewerkers van organisaties waarmee u in en om het schoolgebouw samenwerkt of die u inhuurt voor een klus? Wie is dan verantwoordelijk voor de gezondheid en veiligheid van die personen en wie moet wat doen om ongevallen te voorkomen?

Dit VO-Signaal legt uit wie werknemers zijn en wie niet en welke positie en verplichtingen de school als werkgever richting deze partijen heeft.

Wie zijn werknemers?

Artikel 1 van de Arbowet geeft precies aan wie de werknemers van de school kunnen zijn:

- De werknemer met een arbeidsovereenkomst (op 1 januari 2020 zijn aanstellingen met werknemers uit het openbaar onderwijs omgezet in arbeidsovereenkomsten);
- Degene die door de school is ingeleend (bijvoorbeeld via een uitzendbureau);
- Degene waarover de school gezag uitoefent, zoals een stagiair of een LIO (Leraar in Opleiding).

Wie zijn geen werknemers?

De volgende personen zijn daarmee geen werknemer:

- De leerling;
- De vrijwilliger;
- De zzp'er;
- Bedrijven waarmee dagelijks of incidenteel wordt samengewerkt;
- Overige derden.

We lichten de verplichtingen van de school (omwille van de leesbaarheid bedoelen we met 'de school' de werkgever) richting elk van de partijen toe.

Verantwoordelijkheid en zorgplicht voor werknemers

Werknemers

De school is verantwoordelijk voor de veiligheid en gezondheid van haar werknemers. Dat zijn in ieder geval de mensen die de werkgever in dienst heeft of inleent van een andere werkgever (dat kan een uitzendbureau zijn). De werkgever moet onder andere zorgen voor de veiligheid van de arbeidsplaats (theorie- en praktijklokalen, sportzalen – en velden, schoolpleinen), de deugdelijkheid van materialen waar werknemers mee werken en de sociale veiligheid (agressie en geweld enz.). Ook is de werkgever er verantwoordelijk voor dat de werknemer niet ziek wordt van psychosociale werkfactoren, bijvoorbeeld ten gevolge van te grote werkdruk, pesten of discriminatie. De school is werkgever wanneer zij iemand onder haar gezag laat werken, tegen een bepaald loon.

Heeft een werkgever iemand persoonlijk ingehuurd en geeft hij bijvoorbeeld instructies over de werkzaamheden, verstrekt het benodigde materiaal en/of bepaalt de werktijden, dan kan er sprake zijn van een gezagsrelatie. Degene die doorslaggevende invloed heeft op het werk en de uitoefening van de werkzaamheden wordt gezien als de feitelijke werkgever (ongeacht de naam of kwalificatie die partijen eraan geven). De school is in dat geval werkgever.

2 VO-Signaal **Wie is verantwoordelijk voor veiligheid?**

De school heeft de zorgplicht voor zijn eigen werknemers als onderdeel van 'goed werkgeverschap'. De school heeft de plicht te zorgen voor veilige en gezonde arbeidsomstandigheden om daarmee te voorkomen dat werknemers tijdens hun werk schade oplopen. Dat is kortweg de strekking van de werkgeversaansprakelijkheid (artikel 7:658 BW), waarin de zorgplicht van de werkgever is neergelegd. Deze zorgplicht van de werkgever wordt ingevuld door onder meer de Arboret en -regels.

De werkgever is aansprakelijk voor de schade, tenzij hij kan aantonen dat hij zijn verplichtingen is nagekomen. Of als hij kan aantonen dat er sprake is van opzet of bewuste roekeloosheid van de kant van de werknemer. Voor een uitgebreide beschrijving van de aansprakelijkheid, wordt hier verwezen naar het **VO-Signaal Aansprakelijkheid & Verzekeringen**.

Uitzendkrachten en ander ingeleend personeel

In 1998 werd er in het kader van de Wet flexibiliteit en zekerheid nog een extra lid aan de zorgplicht van art. 7:658 BW toegevoegd. Daarin staat dat een werkgever die werk laat doen door iemand met wie hij geen arbeidsovereenkomst heeft, op overeenkomstige wijze aansprakelijk is. De ingeleende werknemer kan er op grond van dit artikel voor kiezen om zowel zijn formele werkgever (bijvoorbeeld het uitzendbureau) als de inlenende organisatie (school) aan te spreken voor de schade door een ongeval tijdens zijn werk bij de inlener.

De wetgever vond dit gewenst, omdat een werkgever immers kan kiezen of hij het werk laat uitvoeren door eigen of door ingeleend personeel. Dat mag niet ten koste gaan van de rechtspositie van degene die het werk uitvoert. Om die reden is de werkgever die zijn zorgplicht niet nakomt op dezelfde wijze aansprakelijk voor ingeleende werknemers als voor eigen werknemers.

Voorbeeld

Een schermleeraar, in dienst bij de plaatselijke schermvereniging, is door de sectie LO, met goedkeuring van de directeur, ingehuurd, om een workshop schermen te verzorgen aan een 3 Havo Klas. Bij de introductie van de 'maître' is de docent LO zelf aanwezig, hij vertrouwt de uitleg en veiligheidsregels van de gastdocent en drukt de leerlingen op het hart zich daar goed aan te houden. De docent gaat dan zelf naar de naastgelegen zaal om een andere groep leerlingen te begeleiden bij een reguliere les LO. Tijdens een voorbeeld glijdt de gastdocent uit en breekt zijn heup. Hij stelt dat er sprake is van een te gladde vloer en hij daardoor, bij een normale oefening, is uitgleden. De maître kan de schermvereniging (de formele werkgever) of de school (de inlenende partij) aansprakelijk stellen voor zijn schade. In dat laatste geval zal de school moeten aantonen dat zij haar zorgplicht met betrekking tot een deugdelijke vloer in de sporthal is nagekomen.

De werkgever is óók verantwoordelijk voor de inhoud en veiligheid van de lessen die worden gegeven door een ingehuurde docent, en eventueel aansprakelijk voor schade die een ingehuurde derde aanricht.

Voorbeeld

Een schermleeraar, in dienst bij de plaatselijke schermvereniging, is door de sectie LO, met goedkeuring van de directeur, ingehuurd om een workshop schermen te verzorgen aan een 3 Havo klas. Bij de introductie van de 'maître' is de docent LO zelf aanwezig, hij vertrouwt de uitleg en opgelegde veiligheidsregels en drukt de leerlingen op het hart zich daar goed aan te houden. De docent gaat dan zelf naar de naastgelegen zaal om een andere groep leerlingen te begeleiden bij een reguliere les LO.

Tijdens de workshop loopt een en ander langzaam maar zeker uit de hand. De leerlingen zijn onrustig en druk en houden zich onvoldoende aan de regels van veiligheid; een leerlinge wordt tijdens het wisselen met een sabel geraakt in haar nek omdat zij op dat geen moment geen masker draagt en de maître daar onvoldoende toezicht op had. De leerlinge houdt hier een vervelende wond aan over en de ouders kunnen de school aansprakelijk stellen voor de schade ook al is de schermleeraar niet in dienst bij de school.

Stagiair, LIO of andere personen waarover de school gezag uitoefent

Vanaf het moment dat een student als stagiair op de school verschijnt, is de school verantwoordelijk voor de veiligheid en gezondheid van deze stagiair. In de stageovereenkomst, die wordt afgesloten tussen de school en de stagiair, worden deze afspraken vaak niet opgenomen. In de Arbowet is echter geregeld dat de werkgever, in dit geval de school, verantwoordelijk is voor de stagiair. Datzelfde geldt ook voor LIO's die binnen de school aan het werk gaan.

Bij (vmbo-)leerlingen die stage gaan lopen binnen een bedrijf, bijvoorbeeld in de bouw of een metaalbedrijf, gelden dezelfde regels. Ook hier is het stage verlenende bedrijf, het bouw- of metaalbedrijf, verplicht om deze stagiaires op basis van artikel 1 Arbowet net zo te beschermen als de eigen werknemers. Het is wel aan te bevelen dat de school over de zorg voor de arbeidsomstandigheden duidelijke afspraken maakt met de stage verlenende werkgever.

Verantwoordelijkheid en zorgplicht voor niet-werknemers

De leerling

Leerlingen zijn geen werknemers en vallen niet onder de beschermende werking van de Arbowetgeving, maar er is een uitzondering. Zodra een leerling werkzaamheden verricht die lijken op arbeid in het 'normale' werk (zoals bijvoorbeeld in praktijklokalen in het vmbo het geval is), dan geldt onder die omstandigheden de Arbowet wél. In deze gevallen is de school ook verantwoordelijk voor de veiligheid en gezondheid van de leerlingen. De school is dus verantwoordelijk voor de veiligheid en gezondheid van de leerling en moet de leerling instrueren over de veiligheids- en gezondheidsrisico's. Heeft de school de regels uit de Arbowet onvoldoende nageleefd, dan kan de school hiervoor een proces-verbaal krijgen. Tevens moeten ernstige ongevallen met een leerling worden gemeld bij de Inspectie SZW (I-SZW). De school kan dan aansprakelijk worden gesteld voor de geleden schade (zie ook het [VO-Signaal Aansprakelijkheid & Verzekeringen](#)).

Daarnaast heeft de school vanuit de Wet op het Voortgezet Onderwijs (WVO, artikel 3b) een zorgplicht voor de veiligheid van haar leerlingen. Daarbij wordt in dit artikel onder veiligheid verstaan: sociale, psychische en fysieke veiligheid van leerlingen. In dit kader moet de school onder andere beleid voeren en (interventies) monitoren tegen pesten.

De vrijwilliger

Vrijwilligers zijn evenmin werknemers aangezien er geen arbeidsovereenkomst is en mogelijk zelfs geen gezagsverhouding, waardoor zij niet onder de werking van de Arbowetgeving vallen. De zorgplicht van de school geldt echter niet alleen voor zijn werknemers maar ook voor vrijwilligers. Ook zij vallen onder de strekking van de werkgeversaansprakelijkheid, waarin de zorgplicht van de werkgever is neergelegd. De school kan zijn aansprakelijkheid niet uitsluiten, ook niet voor vrijwilligers.

De zzp'er

Een zelfstandige zonder personeel (zzp'er) werkt niet 'onder gezag' van een werkgever. Hij heeft juist een bepaalde mate van vrijheid bij het uitvoeren van de opdracht. Elementen die een rol spelen bij de beoordeling van het begrip zelfstandige voor de Arbowet zijn:

- Heeft de zelfstandige een bepaalde opdracht aangenomen en is hij zelf verantwoordelijk voor het resultaat?
- Bepaalt hij zelf hoe het werk wordt uitgevoerd en welk materiaal hij hierbij gebruikt?
- Kan hij zelf zijn arbeidstijden bepalen?
- Zorgt hij zelf voor persoonlijke beschermingsmiddelen?
- Op welke wijze ontvangt de zelfstandige instructies en heeft hij de vrijheid dit anders te doen?

Voorbeeld

De financiële administratie op school is overgegaan op een nieuw systeem dat veel tijd en gedoe heeft opgeleverd. Er is iemand nodig om de boel goed op de rit te krijgen en achterstallig werk weg te werken. De directeur huurt een zzp'er in die moet helpen met deze klus. Als de directeur bepaalt op welke tijden hij (zij) aanwezig moet zijn, toeziet op het werk en instructies geeft hoe het werk moet worden uitgevoerd is er volgens de Arbowet sprake van een werknemer. De zzp'er werkt dan immers 'onder gezag'. Alle maatregelen voortvloeiend uit het Arbobeleid, bijvoorbeeld op het gebied van beeldschermwerken, zijn ook op deze werknemer van toepassing.

4 VO-Signaal **Wie is verantwoordelijk voor veiligheid?**

In tegenstelling tot een werknemer:

1. Werkt de zzp'er niet op basis van arbeidsovereenkomst;
2. Heeft de zzp'er geen gezagsrelatie met de opdrachtgever (school);
3. Heeft de zzp'er vrijheid bij het uitoefenen van de opdracht;
4. Is de zzp'er (financieel) aansprakelijk voor schade als er iets niet goed gaat.

Indien er bijvoorbeeld sprake is van instructies, toezicht en vaste tijden kan er in het kader van de Arboret toch sprake zijn van werknemer.

Voorbeeld

De financiële administratie op school is overgegaan op een nieuw systeem dat veel tijd en gedoe heeft opgeleverd. Er is iemand nodig om de boel goed op de rit te krijgen en achterstallig werk weg te werken. De directeur huurt een deskundige zzp'er in die moet helpen met deze klus. Vooraf wordt vastgesteld welk resultaat de directeur verwacht en de prijs wordt afgesproken. De werktijden zijn aan de zzp'er zelf en worden vooraf doorgegeven. De zzp'er werkt niet 'onder gezag' en is voor de Arboret een zelfstandige. De zzp'er is in principe zelf aansprakelijk voor de schade als gevolg van gevaarlijk of ongezond werk. Voor persoonlijke beschermingsmiddelen dient hij zelf te zorgen (bijvoorbeeld een beeldschermbril of maatregelen ter voorkoming van rsi).

Bedrijven waarmee dagelijks of incidenteel wordt samengewerkt

De school kan samenwerken met andere organisaties en bedrijven. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen bedrijven waarmee de school (bijna) dagelijks of slechts af en toe samenwerkt.

Bedrijven waarmee de school dagelijks samenwerkt, zijn bijvoorbeeld een schoonmaakbedrijf, cateringbedrijf of post- en printbedrijf. De activiteiten van deze bedrijven worden in opdracht van de school uitgevoerd in het schoolgebouw, maar de bedrijven zijn zelf verantwoordelijk voor de arbeidsvoorwaarden van hun eigen personeel. Zo zal het cateringpersoneel door het cateringbedrijf zelf voorgelicht moeten worden over bijvoorbeeld het veilig gebruik van keukenapparatuur. Als de werkzaamheden van de school en het samenwerkende bedrijf, bijvoorbeeld het schoonmaakpersoneel, zich onder één dak afspelen kan het werk van de ene partij (de schoonmaker) gevaar opleveren voor de andere partij (de school/docenten). Daarom verplicht de Arboret beide partijen om samen te werken. Beide partijen moeten daarom voorafgaande aan de samenwerking met elkaar afspraken maken om de veiligheid en de gezondheid op het werk van alle betrokken werknemers te waarborgen. De wetgever geeft echter niet aan welke samenwerkingsafspraken er gemaakt moeten worden.

Voorbeeld

Een pas schoongemaakte, vochtige vloer kan verraderlijk glad zijn. Als omstanders dit niet weten, kunnen zij uitglijden. Een simpele waarschuwing met een bordje op de vloer (pas op voor uitglijden) kan voldoende zijn. Een andere maatregel is om de vloer aan het einde van de werkdag schoon te maken, zodat er geen personeel of bezoekers van de school meer aanwezig zijn. De school en het schoonmaakbedrijf moeten van tevoren bespreken welke maatregelen worden ingezet.

Er zijn ook bedrijven waarmee de school slechts af en toe samenwerkt. Dit is een incidentele samenwerking met bijvoorbeeld hoveniers, schilders, onderhoudsmonteurs voor CV en glazenwassers. Veelal zijn deze bedrijven maar enkele keren per jaar kort (enkele uren of enkele dagen) actief op of in de omgeving van de school. Als de activiteit van de één (bijvoorbeeld de glazenwasser) effect heeft op het werk van de ander (de werknemers van de school) moeten de twee partijen samenwerken om risico's te beperken of te voorkomen. Als bedrijven niet samenwerken en er gebeurt een ongeval dan kan I-SZW aan beide bedrijven een bestuurlijke boete opleggen. Nog afgezien van mogelijke schadeclaims van privé- of andere rechtspersonen.

Voorbeeld

Een school heeft de catering uitbesteed aan een externe organisatie. Het is niet uitgesloten dat de kantinejuffrouw onheus of zelfs agressief wordt bejegend door leerlingen. De kantinejuffrouw is in dienst van een cateraar. De cateraar is verantwoordelijk voor de arbeidsomstandigheden. Maar de school en de cateraar moeten van tevoren afspraken maken hoe in deze en in andere situaties te handelen.

Overige derden

Bezoekers en gasten van de school noemen we derden. Hieronder vallen de leerlingen (hoewel voor deze een aparte situatie kan gelden zoals eerder beschreven), ouders, collega's van andere scholen, inspecteurs, leveranciers, postbodes etc. De school moet ervoor zorgen dat deze personen veilig en gezond de school in en uit kunnen komen. Derden moeten tevens worden beschermd tegen ongelukken op de school. Laat de school dit na dan kan de school een proces-verbaal krijgen van I-SZW.

Disclaimer

Dit VO-Signaal is met grote zorgvuldigheid samengesteld, waarbij is gestreefd naar volledigheid en juistheid van de gegeven informatie. Aan dit VO-Signaal kunnen geen rechten worden ontleend. Voion aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade als gevolg van eventuele onjuistheden en/of gedateerde informatie. Hebt u opmerkingen over de inhoud? Dan verzoeken wij u uw reactie te mailen naar info@voion.nl. Ook uw ervaringen, oplossingen, opmerkingen of suggesties zijn van harte welkom.

Samenvatting m.b.t. verplichtingen en aanbevelingen

Categorie	Verplichting voor de school	Aanbeveling voor de school
1. Leerlingen	<p>Naast de 'Wet op het Voortgezet Onderwijs m.b.t. zorgplicht veiligheid op scholen':</p> <ul style="list-style-type: none"> Zorgen dat leerlingen geen letsel oplopen in en om de school (art. 10 Arbowet) Een leerling die arbeid verricht die vergelijkbaar is met arbeid in de beroepspraktijk, valt onder de bescherming van de school alsof het een 'gewone' werknemer is. De school is dan verantwoordelijk voor de arbeidsomstandigheden. 	<ul style="list-style-type: none"> Zie eisen en wensen in de Arbocatalogus-VO; Geef leerlingen voordat zij een praktijklokaal betreden duidelijke informatie en instructie hoe zij veilig moeten handelen. Controleer of de verstrekte informatie is begrepen en zie streng toe op de naleving; Zie verder 'Veilige praktijklokalen'.
2. Vrijwilligers	<ul style="list-style-type: none"> Vrijwilligers vallen geheel onder de zorgplicht van de werkgever. De werkgever is aansprakelijk voor de veiligheid en gezondheid van de vrijwilligers, als ware het werknemers. 	<ul style="list-style-type: none"> Zie eisen en wensen in de Arbocatalogus-VO.
3. Zzp'ers	<ul style="list-style-type: none"> Zzp'ers die alleen beloond worden op basis van het resultaat en verder vrijheid hebben in de invulling van het werk en de werktijden, zijn zelf aansprakelijk voor hun veiligheid en gezondheid. Zij vallen niet onder verantwoordelijkheid van de werkgever. Zzp'ers die werken onder instructie en toezicht van de werkgever en op door de werkgever vastgestelde tijden zijn aan te merken als 'werknemer' en vallen onder verantwoordelijkheid van de werkgever. De Arbowet is onverkort op hun van toepassing. 	<ul style="list-style-type: none"> Leg duidelijk vast of de zzp'er als zelfstandige zijn werk uitvoert of onder instructie en toezicht zijn werk doet en daarmee als 'werknemer' wordt aangemerkt en onder de Arbowet valt.
4. Organisaties waarmee dagelijks of incidenteel wordt samengewerkt	<ul style="list-style-type: none"> Bij dagelijks samenwerken worden van tevoren afspraken gemaakt om de veiligheid en gezondheid op het werk van alle betrokken werknemers te waarborgen. Bij incidentele activiteiten wordt gekeken of het werk van de één (bijvoorbeeld de hovenier of glazenwasser) effect heeft op het werk van de ander (de werknemers van de school). In dat geval moeten de twee partijen samenwerken om het risico te beperken of te voorkomen. 	<ul style="list-style-type: none"> Zie voor eisen en wensen de norm 'Samenwerking met derden' in de Arbocatalogus-VO; Verstrek een veiligheidsvoorschrift waarin wordt gewezen op de arboverplichtingen.
5. Derden	<ul style="list-style-type: none"> Zorg dat derden geen letsel oplopen in en om de school (art. 10 Arbowet). 	<ul style="list-style-type: none"> Laat derden zich altijd melden bij een centrale balie, zodat u weet wie in het gebouw is; Zorg dat derden niet bij een gevaarlijke plek in de school kunnen komen door een afzetting; Zie voor de eisen en wensen de norm 'Veiligheid derden' in de Arbocatalogus-VO.

VOION

Voion is een initiatief van de sociale partners in het voortgezet onderwijs. Onze terreinen: onderwijsarbeidsmarkt en veilig en vitaal werken.

Voion • T 045 579 6024 • info@voion.nl

www.voion.nl